

Emil Weyr a jeho pobyt v Itálii v roce 1870/71

Úvod

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author); Jan Škoda (author): Emil Weyr a jeho pobyt v Itálii v roce 1870/71. (Czech). Praha: Nakladatelství ČVUT, 2006. pp. 62–64.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401202>

Terms of use:

© Bečvář, Jindřich

© Bečvářová, Martina

© Škoda, Jan

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

ÚVOD

V Archívu Akademie věd ČR je uložen zajímavý dokument, deník, který si Emil Weyr vedl v době svého studijního pobytu v Itálii ve školním roce 1870/71 a do nějž ještě později připojil několik zápisů. Jedná se o malý sešitek 11,8 × 18,4 cm v tenkých modrých poškozených deskách s modrobílým štítkem. Záznamy jsou psány obyčejnou tužkou nebo černým inkoustem.

První zápis je ze 7. listopadu 1870. Deník je až do 2. března 1871 psán německy; tento den najednou Emil Weyr přešel z němčiny do češtiny. Poslední zápis z období jeho studijního pobytu v Itálii je z 23. dubna 1871, několik dalších krátkých zápisů je z března roku 1872.

Jazyk německé části deníku prozrazuje, že autorem rozhodně není rodilý Němec. Při podrobnějším průzkumu se jeho skutečná mateřština neutají, neboť text je doslova protkán bohemismy projevujícími se převážně v syntaxi. Mnohé doslovné překlady českých obrátů a frází by mohly být pro Němce nesrozumitelné, např. věta *Eduard lobt sich das bayrische Bier*. – Eduard si pochvaloval bavorské pivo. Na druhé straně však tento odstup od němčiny autorovi prakticky znemožňoval experimenty s pravopisem, které jsou více než příznačné pro českou část deníku. Soustavně lze sledovat jen zjednodušování dvojhlásky *ie* v jednoduché *i* (např. *Dienstag* – *Dinstag*).

České zápisy jsou plné chyb všeho druhu, téměř zcela chybí interpunkce, špatná je i diakritika.

Německá část deníku je přepsána téměř beze změn. Při edici textu byla doplněna interpunkce, psaní velkých písmen bylo upraveno podle dnešní normy (u vlastních jmen a všech substantiv), jelikož ponechání původní grafiky by bylo na úkor srozumitelnosti. Několik krátkých českých pasáží, které se v německé části deníku objevují, je otištěno italikou.

Souběžně s německými deníkovými záznamy je uveden i jejich český překlad; je napsán gramaticky správně a neodráží proto poklesky, kterých se Emil Weyr v němčině dopustil. Italské výrazy jsou pro odlišení vytištěny italikou, v hranatých závorkách jsou uvedeny překlady či krátké vysvětlivky. Delší komentáře jsou v poznámkách pod čarou.

Následující česká část deníku je přepsána zcela beze změn, aby byl poskytnut co nejuvěrnější obraz o charakteru Weyrova textu – nebyl opravován ani pravopis, ani interpunkce, ani diakritika.¹

Deník je špatně čitelný, některá místa lze jen velmi těžko rozluštit. Jejich správný přepis je ztížen i tím, že Emil Weyr ve svém deníku občas přepisoval a škrтал. (Podtrhávání modrou pastelkou je patrně pozdějšího data.) Poznamenejme, že Emil Weyr často o sobě píše ve třetí osobě („Ráno vstal v osm hodin ...“).

Některé pasáže Weyrova deníku jsou komentovány v poznámkách pod čarou, jiné jsou těžko srozumitelné a je obtížné je vysvětlit.

Je třeba si uvědomit, že Emil Weyr své deníkové záznamy asi často psal na klíně během svých cest, v kavárnách, v přírodě apod., a nikdy nepředpokládal, že by mohly být publikovány. Zdá se, že občas použil i výrazy, které byly srozumitelné jemu nebo snad úzkému kruhu blízkých, ale nejsou již srozumitelné nám po více než 130 letech.

Deník je zajímavý nejen tím, že popisuje setkání Emila Weyra s italskými matematiky a atmosféru italské vědecké komunity. Nalezneme v něm i poznámky o kulturním a politickém dění v Itálii. Především je však svědectvím o sbírání prvních zkušeností dvaadvacetiletého talentovaného matematika, o jeho chování, pohledu na svět, mladickém elánu a nadšení pro vše nové a svobodné i o jeho zápasu s češtinou.

V několika záznamech se Emil Weyr zmiňuje o svých dopisech L. Cremonovi. Ty zůstaly zachovány v Cremonově pozůstalosti uložené v Istituto matematico G. Castelnuovo, Università di Roma La Sapienza. Tato pozůstalost je v poznámkách pod čarou uváděna jako [Cr].

Poznamenejme ještě, že v době svého italského pobytu položil Emil Weyr základ své sbírky fotografií matematiků. Uvádí to jeho syn František ve svých *Pamětech*:

Měl z této a pozdější doby bohaté album fotografií různých matematiků italských, francouzských, německých a jiných, které jsme my děti často prohlíželi. Zejména nápadná byla nám v něm fotografie jediné ženy, ruské matematicky Sonji Kovalevské. (str. 28–29)²

¹ Při editorské práci se tedy nepostupovalo v souladu se současnou editorskou praxí běžnou v historických vědách. Viz I. Štoviček a kol.: *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti: příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.–20. století pro potřeby historiografie*, Praha, 2002.

² Fotoalbum z pozůstalosti Emila Weyra s datací 27. 10. 1876 věnoval Jednotě na slavnostní schůzi konané u příležitosti 50. výročí jejího založení dne 10. listopadu 1912 c.k. dvorní rada Jaroslav Sobička (druhý manžel Marie Waniekové-Weyrové). Viz *Půlstoleté jubileum Jednoty českých matematiků a fyziků v Praze*, JČMF, Praha, 1913, str. 6. Nyní je toto album uloženo v Archívu AV ČR (fond Jednota českých matematiků a fyziků, kartón č. 78).

Deníkové záznamy Emila Weyra jsou dokresleny jeho čtyřmi dopisy, které v uvedeném období napsal své matce; v této publikaci jsou přetištěny hned za jeho deníkem.

V připojeném itineráři je stručně shrnuto, kde se Emil Weyr pohyboval v době od 7. listopadu 1870 do 23. dubna 1871 a hypoteticky ještě do 12. května 1871.

Většinu osob, o nichž jsou v deníku zmínky, najde čtenář ve jmenném rejstříku, který je otištěn na dalších stránkách této publikace. Podány jsou jen základní informace o uvedených osobách bez jakéhokoli odkazu na literaturu; délka jednotlivých „hesel“ neodpovídá „matematickému významu“ uvedených osob, spíše postihuje jejich vztah k Emilu Weyrovi. Poznamenejme ještě, že některá jména, na něž v deníku narazíme, patří osobám, o nichž dnes již žádné údaje nelze zjistit.